

Betraktelser från Luxemburg

Det är klart jag läser Kälarnenyt. Det är numera viktig läsning. Och bilderna är intressanta. Den senaste från Kälarnes gamla centrum.

Trots att det i år är 58 år sen jag flyttade från Ansjö, en förort till tätorten Kälarne. Eller kanske just därför. För det var en tätort i den bästa bemärkelsen. Samhället hade allt. Det fanns tre livsmedelsaffärer och dessutom en charkuteriaffär. Den senaste finns väl inte idag. Tre kaféer, Lind, Kondis och så Ida's kafé som öppnade något senare. Då skrev en av 50-talets bästa textförfattare i branschen "kupletter", då menar jag i Sverige och överdriver inte, Gösta Nordlund, "Det är ingen idé i da' Ida att öppna ett kafé." Men bakelserna var otroligt goda. För 1:25. Jukebox där man kunde lyssna på alla schlagers och dessutom "Irene Good Night Irene". Jag tror att Jan Danielsson kan bekräfta det. Det fanns Lindströms kläder, Backströms bok- och pappershandel, hotell, radioaffär. Vatten i Ansjöån som drev sågen, smedjan, kraftstation

och snickerifabriken och antagligen mer. Och fotbollslag. Bank. Bilverkstad. Och tågen som kom och gick och som dessutom stannade. Alla hade arbete. O.s.v. Allt man behövde.

Och i Ansjö fanns byns entreprenör. En Birger Hellberg. Det var han som sa när han körde på sin svärfar. Bakifrån. "Om du inte kört så sakta hade jag inte kört på dig". På sitt speciella sätt. Där satt ingenting fast.

På söndagarna sålde man Sundsvalls Tidning för att tjäna pengar. Sen bar det iväg till sågen för att hämta sågspån för att krita linjerna på Åvallen, om man nu kan säga krita när man spånar, inför dagens fotbollsmatch och sen hämta "drickan" som man skulle sälja. Så det var ett våldans schä.

Fast jag lär inte ha varit nån större tillgång i jordbruksarbetet. Enligt mamma. Det tycker jag är en nedvärdering av mina insatser då jag själv har en helt annan minnesbild. Fast en gång under slåttern kom Kalle och jag för sent till jobbet. Åtta timmar! På en måndag. Det var ju rätt dag i alla fall men det var inte nån av våra mest bejublade entréer.

Och det var på Föreningshuset man nån gång i mitten på 40-talet såg den första filmen. "Barnen från Frostmofjället". Utomordentligt känslösamt. Som jag sedan på 60-talet bodde granne med en av huvudrollsinnehavarna i sju år. Och köpte varm korv av Landgren i hans lilla kiosk just vid Föreningshuset. Sen fick vi för oss att bli nöjesarrangör och ordnade dans där också. En gång. Jag kommer inte ihåg vilka vi var. Men vi engagerade Affe Jonssons Kvartett från Östersund. Det var inget dansband direkt. Mera jazz. Med riktigt bra mu-

siker som Gösta Lithner på tenorsax och Ingvar Johansson på piano. Affe själv var trummis. Plus en basist. Den kvartetten kunde man nog räkna till eliten i Sverige. Vi tjänade inga pengar men det gick i alla fall ihop.

Det var i början på femtitalet man lyssnade på Radio Luxembourg. Våldigt gärna hos "a Ena". Ni vet pojarna Danielssons mamma. Hon var en av mina favoriter som alltid bjöd på bullar. Och det var då vi åkte taxi med "en Gunnar" till "Hammar" på "dans". Eller någon annanstans.

Och vi kunde lyssna till Putte Wickman på Stromboli. Dit man cyklade ibland.

Det var i 40-talets Kälarne som man hade två idrottsföreningar med en världsstjärna bakom varje husknut. Henry Kälarne, Gunder Hägg, Erik Arvidsson, landslagsman på 3000 m hinder, Karl-Erik Jonsson, bror till Henry 800 m löpare i landslagsklass, Håsjö-Dahlkvist och Manfred Sjöström, skidor och Fridolf Westman, mannen bakom bl.a. Gunder. Och lokala stjärnor dessutom. Och så en Bengt, som både nu och då berättade om när han blev tvåa på DM 10.000 m. Bara slagen av Henry Kälarne. Och man blev riktigt imponerad av den prestationen och beklagade att man inte hade förutsättningar att föra arvet vidare.

Ända till man fick höra att det var fyra startande. Och två bröt. Då var man i balans igen och kunde ägna sig åt att sälja program till Hägg-galan på Åvallen. Med gott samvete.

Det enda som det var brist på i Kälarne var tjejer. Det var ett stort överskott på grabbar. Därför var vi alltid "på turné" nånstans för att "jaga brudar". T o m i Ångermanland

Det skulle ta alltför mycket spaltutrym-

me att detaljrikt spegla 50-talets Kälarne. Det har ju runnit mycket vatten under broarna sen 50-talet, både med- och motströms, och man får aldrig svar på om man gjorde rätt eller inte. Men personligen vill jag påstå att jag aldrig senare i livet haft det så bra som i 50-talets Kälarne. Totalt sett.

Det beror naturligtvis till en del på att Sverige var på gång där allt gick uppåt och tillväxten var tvåsiffrig. Idag är läget annorlunda

Att leva i Luxembourg är att leva småskaligt med storskaliga förutsättningar. Ett land som har den i särklass högsta levnadsstandarden i världen. Om man är luxemburgare.

Ett finansiellt världscentrum med ca 149 olika banker med 26.500 anställda, där inga penningtransporter rånas, där inget fotbollslag behöver övernatta vid bortamatch, där man cyklar runt landet på en dag med 20 km medelhastighet, där landets hela luftutrymme är start och landningsbana för flyget, där 47 % av befolkningen är invandrare, och alla jobbar, där landet är en konstitutionell monarki med storhertig, som är släkt med det svenska kungahuset. Där antalet bilar per capita är 1,8 och alkoholgränsen för onykterhet vid ratten är alldeles för hög, 0,5 promille. Således för många döda i trafiken som är högentensiv. Och där all syd-och nordgående internationell fordonstrafik går genom landet, för att tanka sina bilar.

Landet som nästan var uttraderat och bankrutt efter två anfall av tyska trupper under andra världskriget, där unga i Luxemburg tvingades ut i kriget för att rädda sitt land. Och många stupade, men lyckades med viss hjälp rädda landet. Därefter är det rena framgångssagan. Som startade med att tre familjer satsade

allt för att rädda landet och med en framgång som ingen kunde ha räknat med. Motsvaras väl vid den tiden av de femton familjerna i Sverige, som hade en mycket enklare uppgift.

Luxembourg anses som ett "skatteparadis" och tillhåll för skattesmitare. Det är inte sant. Här håller man bra koll på pengarna och tjänar pengar på att ha den högsta banksekretessen. Och vi betalar fortfarande skatt i Sverige.

Och nu är cirkeln slut. Det kunde man inte tänka sig när man satt och lyssnade på Radio Luxembourg i slutet av 40-talet och början av 50-talet. I en nyinköpt Luxor med många knappar. Orange Colored Sky m.fl. Det programmet sändes emellertid från London. Idag ingår man i RTL koncernen med ett tio-femtontal TV- och radiokanaler runt om i Europa. Med huvudkontor här inte långt från vår bostad. Det är det som är nostalgi.

Men trots bristande förutsättningar försökte jag ändå att på något sätt föra traditionen vidare när jag 1952 flyttade till Stockholm. Och det var naturligtvis inte det lättaste. På den tiden fanns det ju en släggkastare som hette Birger Asplund som är den meste svenska mästaren och landslagsmedlemmen genom tiderna. Han var släkt med släkten på mammas sida. Och SM gick då alltid på Stockholms Stadion med fullsatta läktare, ca 15.000 personer. Och det kostade att gå in.

Men eftersom apanaget inte räckte till mer än Nalenentréerna var jag ju tvungen att på något sätt försöka att komma in utan att betala. Jag kontaktade därför Birger och eftersom vakterna på Stadion kände igen honom behövde han aldrig visa sitt deltagarkort. Så jag fick låna det av honom och passerade gratisentrén

med uppvisat kort på avstånd. Det fungerade. Och inte nog med det. Jag vann släggkastningen. På runt 70 meter. 1,67 meter hög och ca 58 kg tung. Ett av de mest sensationella idrottsresultaten i världen innan dopningen var uppfunnen. Men det är ju ganska oskyldigt jämfört med vad jag senare skulle ägna mig åt. Och jag kunde inte föreställa mig att det var inkörssporten till brottets bana. I skydd av idrotten.

Året var 1954. Ishockey-VM gick på månskensrinken på Stockholms Stadion. Och Sovjetunionen hade beslutat sig för att för första gången presentera sig för den övriga ishockeyvärlden. Och i finalen möttes Sovjet och Kanada. Det var ishockeyfeber i Stockholm och det gällde att få biljetter. Och kallt. Jag har för mig att jag var stadd vid kassa, gick till AT:s depeschkontor på Kungsgatan och köpte 5 st biljetter a 10 kr stycket plus 1 krona i förköp. Totalt 55 kr. Sålde senare alla biljetterna strax innan finalen skulle börja vid Stadionportarna för 55 kr. Per styck. Och gick inte in och såg matchen själv. Som Sovjetunionen vann. För första gången.

Och jag gjorde allt för att inte få återfall. Men 1958 var jag fast igen. VM i fotboll i Sverige. Sju matcher på Råsunda i Solna inklusive finalen. Köpte två omgångar seriebiljetter för matcherna, i Solna för 110 kr styck inklusive förköp. Sittplats Norra läktaren. D.v.s. vid det mål där den 17 årige sensationen Pelé gjorde sitt första mål och slog igenom. Otroligt stort i Sverige. Meningen var att jag skulle bjuda Kalle på matcherna men han tackade nej av någon anledning som jag inte minns. Därför sålde jag "hela paketet" för 200 kr till en kompis. Som jag senare inte har sett röken av. I alla fall inte som kompis. På den tiden

kostade en lunch på en s.k. mjölkbar ca 4 kronor. Inklusive smör och bröd. Hårt bröd. Och litet glas mjölk.

Ungdomligt oförstånd. Javisst. Men det gällde ju att få ihop stolar till Nalenentréerna. På fredagar före 20.15 med annonsen i Dagens Nyheter 50 öre där man kunde höra Stan Getz eller någon annan världsstjärna, "jamma" runt 01-tiden innan de stängde 02.00. Först i Sverige att ha öppet så länge.

Jag försökte i alla fall. Men alla kan ju inte lyckas med allt. Det har gått tämligen bra ändå.

Och här trivs vi bra. Tillsammans med ett barn och barnbarn. Luxemburgare.

Som går den svenska sektionen av EU:s skola som betraktas som den bästa av alla undervisningssektorer i EU-skolan med ca 4.500 elever. En alldeles utmärkt skola. Med svensk läroplan och svenska lärare. Och vi kan inte riktigt förstå att skolan i Sverige är så utsatt för kritik. Det bör inte vara svårare att driva svensk skola i Sverige än utomlands.

Men världen är ju inte så stor. Häromdan i den fina skoaffären var vi helt plötsligt två med ursprung i Kälarne. Jag och en Permbil!

bengt-erik hedberg

www.bengterikhedberg.lu